

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки

Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 17. — Рівне: РДГУ, 2001. — 173 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН

Мітюров Борис Никифорович (Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович**

(Інститут проблем виховання АПН України);

доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович**

(заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'янчук Анатолій Степанович**

(Рівненський економіко-гуманітарний інститут);

доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна**

(Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);

доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович**

(Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)

доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович**

(Університет "Острозька Академія");

кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна**

(Рівненський державний гуманітарний університет)

доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович**

(Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович**

(Запорізький державний університет)

доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович**

(Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);

доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович**

(Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович**

(Рівненський державний гуманітарний університет);

кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович**

(заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29.06.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 8
гуманітарний університет, 2001

© Рівненський державний

спостерігається відірваність у часі теоретичної інформації від практичного її застосування; не повною мірою реалізуються між предметні зв'язки між окремими самостійними предметами, що призводить до зниження науковості набутих знань; порядок вивчення загально технічних дисциплін не завжди відповідає логіці засвоєння технічних знань. Зупинившись на аналізі позитивних сторін та недоліків, лише відзначимо, що заслуговує на увагу і потребує детального вивчення запропонований нами методичний аспект графічної підготовки з інженерної графіки. Графічна освіта студентів повинна базуватися на більш високому рівні узагальнення. взаємопов'язаних принципам (науковості, системності, доступності та ін.). В результаті відбувається зближення теоретичних викладок із їх практичним застосуванням, що сприятиме реалізації принципу зв'язку теорії з практикою. Це позитивно впливатиме на формування мотивації студентів та підвищить інтелектуально-технічний потенціал спеціалістів.

Аналіз проведених наукових досліджень проблеми між предметних зв'язків показує, що більшість із них (Н. С. Антонов, П. Р. Атутов, Г. І. Вергелес, Г. В. Воробйов, Н. М. Дружиніна, І. Д. Зверев, Н. М. Захарова, В. М. Коротов, І. Я. Лернер, Н. А. Лошкарьова, В. М. Максимова, Т. Г. Рамзаєва, О. С. Снісаренко, С. В. Тадян, Г. Ф. Федорець, В. М. Федорова та ін. Розглядають різні її аспекти на матеріалі дисциплін, які вивчаються в школі, професійно-технічних училищах. Проте, на нашу думку, ця проблема є не менш складною й актуальною у розв'язанні на старших ступенях навчання (у вищих закладах освіти).

ЛІТЕРАТУРА

1. Власова Н. М. Оптимизация содержания и форм учебной работы дисциплин общетехнического цикла: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Новосибирск, 1975. – 20 с.
2. Скакун В. А. Преподавание специальных и общетехнических предметов в училищах профтехобразования.: Профпедагогика. – М.: Высшая школа, 1976. – 280 с.
3. Кривцов В. В. Застосування алгебраїчного аналізу в курсі нарисної геометрії // Науково-метод. збірник «Технологія навчання». Вип. 3. – Рівне: УПВГ, 1995.
4. Кривцов В. В., Деев С. С. Викладання теми «Пряма» у курсі нарисної геометрії із застосуванням аналітичної геометрії // Науково-метод. збірник «Технологія навчання». Вип. 4. – Рівне: УПВГ, 1997.
5. Михайленко В. Е., Ковалев С. Н., Седлецкая И. И., Анпилогова В. А. Инженерная геометрия с элементами теории параметризации. Учебное пособие. – К.: УМК ВО, 1989. – 170 с.
6. Ковальов С. М. Параметричний аналіз в геометрії: Навч. посібник. – К.: КДТУБА, 1999. – 77 с.

Одержано редакцією

УДК: 370. 013. 43

Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК

МОДИФІКАЦІЯ ЗМІСТУ, ФОРМ І МЕТОДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ

Національна система позашкільної освіти сьогодні формується в умовах значних змін у духовному просторі суспільства, що вимагає переосмислення й визначення власної світоглядної позиції, а також вносить певні корективи у цілі, завдання та зміст навчально-виховного процесу, спрямованого на розвиток творчої особистості.

За умов невизначеності суспільних і державних інститутів виховання стосовно комплексного впливу на дітей, підлітків, юнацтва актуальним є звернення до проблеми оновлення парадигми позашкільної освіти і виховання, яка в контексті питання розвитку творчої особистості в системі допрофесійної підготовки розглядається нами як новий освітній простір, до пошуку якого вдається суб'єкт самовизначення.

Ми зазначаємо, що різноманітним аспектам діяльності позашкільних закладів присвячено незначну кількість вітчизняних педагогічних досліджень. Розглядаючи існуючі підходи до діяльності позашкільних закладів у працях І.М.Мельникової, Г.П.Пустовойта, О.В.Сухомлинської, Т.І.Сущенко, О.С.Семенова, Л.І.Ковбасенко, Л.М.Павлової та інших, ми

виявили, що останнім часом в освітньому просторі України сучасні позашкільні заклади поступово стають широкодоступними, багато-функціональними центрами творчості дітей, набувають ознак багаторівневої педагогічної системи.

Разом з тим, ми з'ясували, що поза увагою дослідників залишилася проблема розвитку творчої особистості в системі допрофесійної підготовки позашкільного закладу нового типу. Це і зумовило вибір теми дослідження. Існує сьогодні гостра проблема у спрямуванні позашкільної освіти і виховання на забезпечення потреб особистості у професійному самовизначенні, творчій самореалізації, на здобуття дітьми та молоддю додаткових знань, умінь, навичок за інтересами, інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку їх до активної творчої діяльності.

Сьогодні складаються передумови для того, щоб педагогічні колективи позашкільних закладів почали перехід від одного стану до іншого – від гурткової та секційної роботи до створення шкіл допрофесійної підготовки. Однією із моделей позашкільних закладів нового типу, яка розроблялась на базі Рівненського міського Палацу дітей та молоді, є Центр допрофесійної підготовки. Він діє в межах єдиного навчально-виховного комплексу. Характеризуючись відкритістю, гнучкістю, освітня система позашкільного закладу нового типу здатна допомогти кожному вихованцеві досягти належного інтелектуального розвитку у відповідності до його природних задатків, здібностей, інтересів, потреб та професійного самовизначення. Ми розглядаємо освітню систему як таку, де виховання і навчання органічно взаємопов'язані та забезпечують цілісний розвиток особистості. Визначаюча ознака шкіл допрофесійної підготовки – розвиток здібностей особистості до самоудосконалення на основі врахування вікових особливостей, внутрішніх її ресурсів та можливостей.

Цілі полягають у створенні умов для самостійного вибору кожною особистістю своєї професії, стратегії навчання, поведінки, напрямів самореалізації та самоудосконалення в контексті людської культури. В організації діяльності таких шкіл ми виділили три функції: орієнтаційну, корекційну, стимулюючу. Вказані функції реалізуються через цілісний навчально-виховний процес, особистісно-гуманний та гуманітарно-культурологічний підходи, через реалізацію ідеї творчого розвитку, соціального захисту та управління.

Створення шкіл допрофесійної підготовки починали із зміни структури навчально-виховного процесу. Основою виступала головна мета: забезпечення належного рівня інтелектуального, духовно-морального, соціально-культурного і фізичного розвитку кожного учня на основі природних задатків і здібностей. На відміну від загальноосвітньої школи, навчання тут варіативне і різноманітне. Педагоги здійснюють допрофесійну підготовку шляхом надання додаткової освіти. Діти самі вибирають ті школи, які відповідають їхнім інтересам, сприяють професійному самовизначенню і творчій самореалізації.

В навчальному процесі ми виділяємо три компоненти. Перший – мотиваційно-ціннісний, який присутній з першого дня перебування учня в школі допрофесійної підготовки і дає відповідь на питання “Для чого?”. Шляхом різного стимулювання, усвідомлення значимості, престижності обраної професії учень виховує в собі захопленість, яка є однією із передумов творчості. В центрі уваги пошуку шляхів розвитку творчої особистості є ті її риси, які посилюють мотивацію пізнавальних інтересів і потреб, мотивацію почуття обов'язку, відповідальності та усвідомлення творчого саморозвитку.

Другий компонент – когнітивний (змістовий) – відповідає на питання “Що?”, тобто що необхідно знати вихованцеві, яка повинна бути інформація, що складає основу теоретичної і практичної діяльності. Основною частиною когнітивного компоненту є інформація (методологічна, теоретична, методична, дискусійна, регіональна та інша). Формування змісту навчання у школах допрофесійної підготовки базується на головних вимогах: розвиток здібностей особистості у поєднанні з її академічними досягненнями, створення бази наступної спеціалізації і безперервної освіти, забезпечення умов для особистого самовизначення, врахування перспектив розвитку науки, техніки, технологій. Основний зміст навчання – практико-орієнтовний, діяльнісний, творчий. Учні, навчаючись, виходять на професійне поле діяльності.

Третій компонент – *процесуальний* – відповідає на питання “Як?”, який забезпечує розвиток мислення, створює сприятливі умови для використання творчих потенцій особистості, формує професійні риси.

Якісний рівень розвитку творчої особистості забезпечується: постійним включенням її в процес засвоєння знань, які вона актуалізує і відтворює в конкретній ситуації, при цьому пошукова домінанта є пріоритетною; створенням педагогічних умов для самореалізації; наявністю нерегламентованого середовища з демократичними відносинами; наслідування дитиною творчої особистості педагога, заохоченням нестереотипної поведінки; емоційним комфортом мікросередовища; соціальним схваленням творчої поведінки; включенням в реальне соціально-економічне життя міста; виробленням потреби в активно-творчій діяльності.

Модифікація змісту, форм і методів позашкільної освіти і виховання здійснювалась шляхом:

- переосмислення і переоцінки власного досвіду;
- нового розуміння цінностей допрофесійної підготовки;
- активного формування інноваційного стилю діяльності педагогів, цілеспрямованого удосконалення навчально-виховного процесу, сприйняття цінностей нового педагогічного мислення;
- нормативно-правового забезпечення інноваційних форм діяльності; готовності педагога брати участь у реалізації змісту позашкільного педагогічного процесу.

Новим статутом позашкільного закладу було дано можливість кожному бажаному оволодіти знаннями, уміннями і навичками за обраною спеціалізацією паралельно з отриманням загальної середньої освіти. Це спонукало до вироблення комплексу дій, спрямованих на пошук механізмів оптимальної реалізації нових підходів у позашкільній освіті і вихованні. Вихідним для педагогів у вирішенні проблем соціального захисту дітей і молоді було створення нових педагогічних технологій розвитку творчої особистості в системі допрофесійної підготовки. Розвиток творчої особистості розглядався в двох аспектах: процесуальному і особистісному, який передбачав мотиваційно-ціннісний і змістовий компоненти.

Нова технологія позашкільної освіти і виховання розглядається як система освітньо-виховних, організаційно-педагогічних, методичних та матеріально-технічних компонентів, які створюють умови максимального розвитку і розкриття творчого потенціалу особистості вихованця. Це – цілеспрямований, організований, гнучкий, планомірно та систематично здійснюваний педагогічний процес оволодіння базовими допрофесійними знаннями, уміннями, навичками, який надійно забезпечує активізацію та інтенсифікацію пізнання і творчого розвитку особистості. Його мета – орієнтація на людину як особистість, надання їй можливості для розвитку моральних рис і професіоналізму, творчої індивідуальності.

Перехід на нову парадигму позашкільної освіти і виховання дозволив внести суттєві зміни в організацію та зміст навчально-виховного процесу, використати прогресивні концепції, запровадити проблемно-пошукові, розвиваючі методи, досягнення психолого-педагогічних наук на основі гуманізації середовища, в якому перебуває учень. Організація діяльності позашкільного закладу нового типу включає в себе різні аспекти. Внутрішня упорядкованість, узгодженість, взаємодія диференційованих частин закладу обумовлені його побудовою, структурою, спеціалізацією, завданнями і принципами діяльності. Об'єднання педагогічних працівників, учнів, батьків реалізують певну мету і програму навчання та діють на підставі визначених Концепцією, Статутом, іншими нормативно-правовими документами засад, принципів, правил.

Результати досліджень засвідчили, що у позашкільному педагогічному процесі учень не просто відтворює те, що засвоює. Завдяки своїй унікальності і неповторності він разом з педагогом розвиває, доповнює свої знання, нахили, здібності. У цьому – особливість технології позашкільного педагогічного процесу, який будується на захопленні творчою діяльністю, творчому самовиявленні, самореалізації особистості, багатстві вражень, створенні спеціально передбачених і “збудованих” стосунків. Тому нова парадигма позашкільного педагогічного процесу розроблялась з врахуванням сучасних наукових поглядів на дитину і тих змін, які відбуваються в житті суспільства. Найбільш ефективною виявилась така структурно-логічна модель навчально-виховного процесу, яка передбачає чітку постановку мети, завдань та

визначення основних педагогічних умов і шляхів розвитку сучасного школяра. Принципова новизна її в тому, щоб відійти від тиску і примусу до реалізації змісту без психічних і фізичних перенапружень, щоб зберегти їх емоційне благополуччя, оптимістичне ставлення до життя.

Сутність інновацій в організації позашкільної освіти і виховання – у врахуванні двох однаково важливих частин педагогічного процесу:

- перша – об'єктивна сторона змістовної організації всього життя колективу учнів у позашкільному закладі;
- друга – суб'єктивна сторона психічних станів, переживань, формування творчих і моральних рис особистості, її професійного самовизначення.

Педагогічний процес будувався так, щоб він відповідав діяльнісному підходу до навчання, сприяв активізації пошукової активності учнів і створював умови для розвитку особистості. Педагогам рекомендувалося у змісті використовувати базовий і варіативний компоненти. Така організація педагогічного процесу давала змогу виховати учнів в душі широкої комунікабельності, інтелігентного ставлення кожного до самого себе, людей, навколишнього середовища, природи, суспільства.

В організації та проведенні занять педагоги використовували технології вітчизняних і зарубіжних вчених, стимулювали учнів до розширення кола їх інтересів, дослідження нових напрямів пізнання, пробуджували дослідницький пошук, розширювали творче мислення, використовуючи різноманітні форми і види діяльності. Тут відсутній педагогічний диктат, педагоги стимулюють навчально-пізнавальну діяльність, допомагають учням засвоїти той чи інший предмет, оточуючий світ, сприяють, щоб у діяльності особистості виникла єдність спокою і задоволення, єдність духовного, інтелектуального і фізичного.

Важливим шляхом підвищення ефективності розвитку творчої особистості учнів є науково-теоретична і методична підготовка педагогічних кадрів позашкільного закладу. Удосконаленню цього процесу сприяє: якісне оновлення змісту; впровадження досягнень вітчизняної і світової педагогіки; інноваційних педагогічних технологій, активних форм роботи; стажування за кордоном; творчий зв'язок з науковцями. Все це в сукупності і взаємодії орієнтує позашкільну освіту і виховання на забезпечення соціально-економічної адаптації учнівської молоді, допомагає реалізувати здібності, знайти кожному свій індивідуальний шлях духовно-морального розвитку, професійного самовизначення, безконфліктному входженню в сучасне життя.

Вивчення інтересів та запитів дітей і молоді міста, потреб регіону у фахівцях спонукало до переорієнтації змісту роботи позашкільного закладу таким чином, щоб діти і молодь, навчаючись в Центрі, не тільки отримували задоволення, але й таку підготовку, яка надавала б їм можливість мати в майбутньому певні перспективи і переваги. У педагогічному колективі відбувся процес усвідомлення своєї участі у вирішенні проблем соціального захисту учнівської молоді шляхом отримання нею допрофесійної освіти. Характерною особливістю структурної будови педагогічної діяльності творчого рівня був пошук нових шляхів визначення педагогічних завдань. Для того, щоб запобігти дисбалансу між розумовим і особистісним становленням учня, здійснювався діялісно-особистісний підхід щодо розвитку вихованця. Особистісно-орієнтоване навчання спонукало до використання проблемно-пошукових, індуктивно-дедуктивних та практичних методів навчання, використання розвиваючого методу, який гармонізує процеси навчання, виховання, розвитку.

Допрофесійна підготовка сприяє оволодінню дитиною новими для неї соціальними ролями, дозволяє включатися у різні соціальні ситуації, у яких вона виступає в якості суб'єкта соціальних відносин. У зв'язку з цим соціалізація особистості в центрі уваги колективу. Проходячи процес соціалізації, дитина, підліток, юнак, дівчина не тільки збагачується досвідом, але й реалізує себе як особистість, впливаючи на своє оточення. У процесі соціалізації вирішувалось два завдання: соціальної адаптації та соціальної автономізації. Мотивація цих процесів: “бути з усіма”, але “залишатися собою”.

У процесі діяльності Центру сформувався новий стиль поведінки, управління, взаємовідносин, обов'язків, зовнішнього середовища. Все це стверджує, що розроблена модель позашкільного закладу – Центр допрофесійної підготовки – виявилась ефективною і має право на існування. Дослідження показують, що нова модель позашкільного закладу є однією із

найскладніших систем, яка підпорядкована досягненню чітко визначеної мети і одночасно виявляє здатність до самоорганізації, видозмінення в процесі функціонування своєї структури.

Життя йде вперед, і ми не зупиняємося на досягнутому. Сьогодні працюємо спільно з науково-методичним центром середньої освіти Міносвіти і науки України, Центром превентивного виховання, Інститутом проблем виховання АПН України, Товариством психологів України над створенням у наявному навчально-виховному комплексі Центру духовної культури. Цілком справедливо зазначав М.К.Реріх, що саме культура утверджує примат духу. Надзвичайно актуально звучать його слова про необхідність відкриття у школах шляху до творчості, великого мистецтва, розвитку в дитині інстинкту творчості з малих літ. Лише на цьому шляху можна зберегти серце дитини від гримас життя. Центр духовної культури, на наш погляд, має змогу подбати про те, щоб освоєння духовних цінностей мало не пасивний, а активний характер.

Розкриття проблем духовності у контексті діалогу культур, поглиблення діалогу західної і східної типів культур світової цивілізації, висвітлення у змісті навчальних курсів філософії, теорії та історії світової культури, мистецтва, місця культури України у світовій цивілізації, стимулювання духовно-катарсичної активності особистості вихованця – головні завдання, над розв'язанням яких працює зараз педагогічний колектив Палацу спільно з провідними науковцями області та України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ ст.) – 1994. – С. 27, 28.
2. Закон України “Про позашкільну освіту” – 1999 // Освіта України. – № 40. – 29.09.99 р.
3. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ ст. – (Вид. Шкільний світ. – 01).
4. Концепція позашкільної освіти і виховання. – Київ. – 1996. – С. 5-12.
5. Дем’янюк Т. Д., Первушевська І. О. Нові технології позашкільної освіти і виховання. – К. – 2000. – 356 с. – С. 10-15.

Одержано редакцією 23.05.2001

УДК: 370.011.33

С. А. БЄЛОВА

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХХ СТ. ТА АНТРОПОСОФСЬКА ПЕДАГОГІКА Р. ШТЕЙНЕРА

В сучасних умовах система освіти та виховання молоді є одним з головних засобів подолання кризи суспільства. При цьому все більш яким стає те, що наповнення людини системою певних знань, на жаль, не передбачає автоматичного становлення її як гармонійної особистості. Пошук нових інноваційних педагогічних технологій – це прагнення суспільства знайти адекватні форми та методи, які відповідають зростаючим запитам людства.

Вальдорфська педагогіка, яка була заснована німецьким вченим Р. Штейнером, однією з перших на початку ХХ ст. висунула ідею про те, що освіта повинна бути орієнтована на реальне життя суспільства, та запропонувала багатокомпонентну концепцію, яка охоплює філософські, релігійні, соціальні аспекти теорії і практики виховання, вчення про цілі виховання, його засоби та методи, вивела на якісно новий рівень уявлення про особистість вихователя, його роль у виховному процесі.

Р. Штейнер запропонував принципово новий підхід до системи взаємовідносин школа – держава, школа – особистість.

1. Школа – держава

В існуванні суспільства і людини Р. Штейнер виділяє 3 основні сфери: політико-правову, економічну та духовну. Держава концентрує владу та здійснює контроль над усіма цими сферами, що, на думку вченого, є не тільки невиправданим, але й соціально небезпечним. Тому духовно-культурна сфера не повинна керуватися державою. Тільки свобода духовного та культурного життя створює умови для творчої діяльності індивідуума, і в кінцевому результаті – для прогресу суспільства в цілому. Ось чому соціальним питанням нашої епохи він вважає питання виховання [1, 10].

Перші вальдорфські школи створювалися як недержавні загальноосвітні єдині школи

ЗМІСТ

Переднє слово	3
Поніманська Т. І. Гуманізм і виховання (Філософсько-педагогічний аспект)	4
Киричук О. В. Духовно-катарсична активність виховання як показник ефективності педагогічної системи освітнього закладу	8
Дем'янюк Т. Д. Формування духовної культури учнівської молоді в системі шкільної освіти і виховання	14
Бех І. Д. Сучасна парадигма виховання в умовах позашкільного закладу	17
Тимощук Н. С. Вихователь і вихованець в умовах особистісно орієнтованих виховних технологій	19
Петренко В. В. Впровадження інноваційних технологій національно-патріотичного виховання учнів у сучасній школі: психодіагностичний аспект	26
Дацун О. В. Шляхи впровадження національного виховання у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів I-II рівнів акредитації	31
Рабченюк Т. С. Педагогічне керівництво розвитком учнівського самоврядування	34
Березяк І. І. Самовдосконалення як важливий фактор формування особистості підлітка	40
Рощенко А. М. Адаптація студентів-першокурсників до навчання і виховання в закладах освіти	45
Середович В. В. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів засобами образотворчого мистецтва	52
Терешко Л. В. Проблема мовленнєвої активності дітей дошкільного віку у процесі пізнавальної діяльності	59
Науменко Р. А. Інноваційні процеси у позашкільному закладі відповідно до Закону України “Про позашкільну освіту”	62
Первушевська І. О. Організаційно-педагогічні умови інноваційної діяльності в позашкільному закладі нового типу	64
Жевага С. І. Спільна діяльність сім'ї та школи з фізичного виховання підлітків	70
Черній А. Л. Перспективні форми і методи вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів	74
Павелків О. М. Формування інтересу старшокласників до професій як психолого-педагогічна проблема	77
Романчук В. А. Сучасні проблеми підготовки старшокласників до вибору майбутньої професії	82
Гриценко Л. О. Формування національно-духовної культури студентів при вивченні народних художніх ремесел	85
Федорченко Т. Є. Формування духовної культури неповнолітніх – провідний первентивний фактор в освітньо-виховному процесі	89
Дупак Н. В. До проблеми підготовки вчителів праці	94
Титаренко В. П., Чорнусь Т. М. Національно-культурні традиції плетіння у навчально-виховному процесі майбутніх вчителів	99
Цвірова Т. Д. Формування творчої особистості у клубі по роботі з дітьми та дорослими “Ровесник”	103
Янцур М. С. Особливості профорієнтаційної роботи з учнями у міжшкільному навчально-виробничому комбінаті	106
Карпенчук С. Г. Сутність педагогічної технології	112
Петренко О. Б. Творче використання досвіду В.Сухомлинського в сучасній сімейно-родинній і шкільній практиці	118
Наумчук Г. І. Основні завдання та зміст національного виховання дітей в сім'ї	125
Тюска В. Б. З історії розвитку клубної діяльності: педагогічний контекст	127
Бричок С. В. Специфіка виховного процесу у церковнопарафіяльній школі: екскурс в історію	133
Дичківська І. М. Взаємодія індивідуально-особистісного та соціально-релевантного у педагогіці общинності	136
Козяр М. М. Вплив міжпредметних зв'язків вищої математики, обчислювальної	141

техніки на засвоєння студентами знань з інженерної та машинної графіки	
Дем'янюк Т. Д. Модифікація змісту, форм і методів позашкільної освіти в умовах дослідно-експериментальної роботи	144
Белова С. А. Інноваційні технології ХХ ст. та антропософська педагогіка Р.Штейнера	148
Сойчук Р. Л. Диференціація навчального процесу у британських об'єднаних школах	152
Новак О. В. Педагогічні умови засвоєння підлітками народних традицій, звичаїв, обрядів у процесі позаурочної діяльності	157
Тюльпа Т. М. Соціально-політичні передумови розвитку естетичного виховання школярів України в 1917-1920 рр.	161
Пальчевський С. С. Методи інтенсивного вивчення іноземних мов І. Ю. Шехтера і Г. О. Китайгородської	164
Відомості про авторів	169

Наукове видання

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Редактор Дем'янюк Т. Д.
Технічний редактор Курченко Н. Б.
Комп'ютерна верстка Бондар А. М.

Здано до набору 10.06.2001 р. Підписано до друку 29.06.2001 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 21,038. Обл. вид. арк. 21,652. Замовлення № Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 17. — Рівне: РДГУ, 2001. — 173 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 8.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

ББК 74.20